

VÄSTERNORRLAND
GER MÖJLIGHETER OCH MÅNGFALD

Se vårt län med andra ögon

Denna skrift har utarbetats inom ramen för länets "Vision 2005 med perspektiv mot 2010 Västernorrland ger möjligheter och mångfald". Inom visionen har nio handlingslinjer arbetat under en tvåårsperiod med olika inriktningar. Handlingslinjen "Öppenhet och integration som resurs och möjlighet" med deltagare från olika delar av länet har valt att fokusera sitt arbete på etnisk mångfald och arbetsmarknaden i vårt län.

DELTAGARE: Glenn Nordlund, kommunalråd, Örnsköldsviks kommun, gruppens ordförande, Birgith Molberg, avdelningschef Vårldersavdelningen, Länsstyrelsen Västernorrland, gruppens samordnare, Chanett Edlund, byrådirektör Vårldersavdelningen, Länsstyrelsen Västernorrland, gruppens sekreterare, Anja Haara, enhetschef, Förvaltningen för arbete, vuxenutbildning och integration, Sundsvalls kommun, Anna-Lena Wiik-Thorsell, redaktör, Bromma, Jasenko Omanovic, 1:e vice ordförande i kommunstyrelsen, Härnösands kommun, Lars-Erik Nordin, oppositionsråd, Timrå kommun, Runa Ödlund, projektledare Vårldersavdelningen, Länsstyrelsen Västernorrland, Sameer Lafta, projektledare IFS Västernorrland, Solgun Lundgren, koordinator Equal Vårldersavdelningen, Länsstyrelsen Västernorrland, Sten-Ove Danielsson, kommunalråd, Ånge kommun, Stig Wallin, ombudsman, Vårldersförbundet i Jämtland och Västernorrland.

INTERVJUTEXTER: Ann Lundberg

FOTO: Lisa Sehlin

REDAKTION: Chanett Edlund, Solgun Lundgren och Runa Ödlund

Västernorrland skulle inte vara vad det är idag utan invandring. Historiskt sett har svedjefinnar, valloner, norrmän, tyskar, skottar och holländare på olika och unika sätt lämnat bestående avtryck i vårt län. Sambanden är tydliga: från järnbruk till dagens Metso, från glasbruken i Sandö till Emhart Glass, från sågverk till dagens pappers- och massaindustri.

Det är inte svårt att inse den stora betydelse som invandrare haft för vårt läns utveckling på många områden i historisk och modern tid. Hur kan vi idag förverkliga idén om mångfald som en resurs för Västernorrland? Ett sätt är att lyssna till några röster från människor som lever och arbetar i vårt län och ta till vara deras erfarenheter och tankar.

JASENKO OMANOVIC

"Vi borde byta språk och börja prata och tänka i termer av resurser. Vad kan vi göra för att på bästa sätt tillvarata den här personens kunskaper och erfarenheter?"

Se vårt län med andra ögon

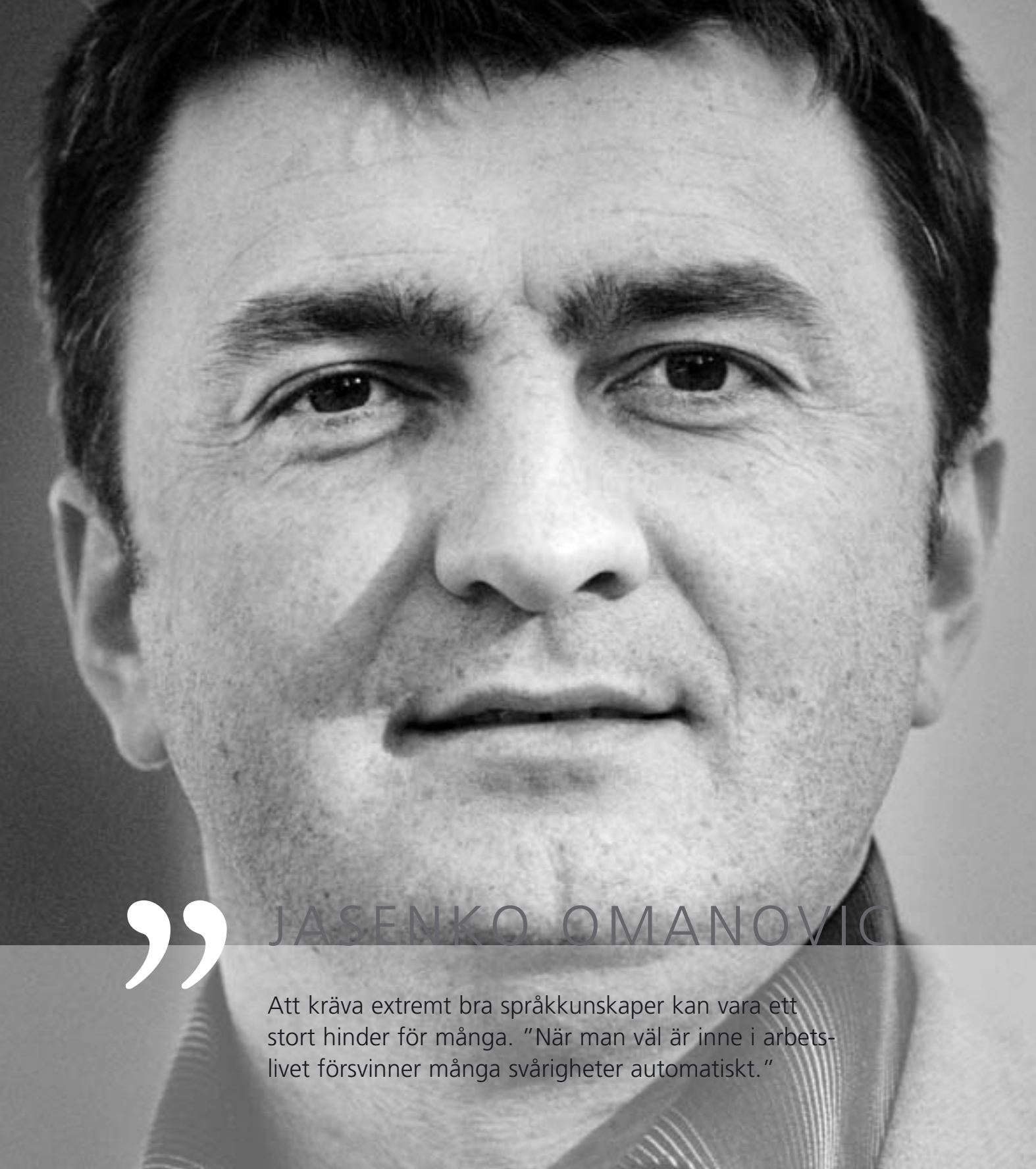

"Allt handlar om inställning"

När Jasenko Omanovic kom till Sverige från Bosnien 1993 hade han önskat att någon hade berättat för honom vilka valmöjligheter han hade och vad som skulle komma att krävas av honom. Efter några år i "projektproletariatet", som han kallar det, fick han jobb på arbetsförmedlingen i Timrå. Numera arbetar han på länsarbetsnämnden i Härnösand och är 1:e vice ordförande i kommunstyrelsen på halvtid.

"Det har varit en positiv väg in i arbetslivet för mig. Jag hade turen att träffa människor som var eldsjälar. De hade förtroende för mig och jag fick visa vad jag kunde. Svenskundervisningen var mycket bra med engagerade lärare. Där lärde vi oss inte bara språket, utan också hur det svenska samhället fungerar. Vår familj träffade en svensk familj som öppnade sin dörr för oss och gav oss möjligheter att bli invånare i Härnösand, inte bara en flyktingfamilj."

”

JASENKO OMANOVIC

Att kräva extremt bra språkkunskaper kan vara ett stort hinder för många. "När man väl är inne i arbetslivet försvinner många svårigheter automatiskt."

”

MARGITTA ALIJI

Man ska ha stora mål i livet, då vet jag i alla fall att jag har försökt och lärt mig något på vägen.

Se vårt län med andra ögon

”Det är viktigt att sätta upp mål för sig själv, stora mål”

Margitta Aliji kommer från forna Jugoslavien men har levt större delen av sitt liv i Sverige varav tio år i Härnösand. Skolan är absolut viktigast just nu och efter gymnasiet vill hon läsa vidare till advokat. ”Lyckas jag med det så kan jag visa andra invandrare att det går, och på så sätt vara en förebild. Man ska ha stora mål i livet, då vet jag i alla fall att jag har försökt och lärt mig något på vägen.”

Att vara ung romsk tjej är inte helt okomplicerat. Att dessutom leva i ett land som inte är ens eget gör inte saken enklare. Grunden i tillvaron är familjen och vännerna. Vardagen består av skolarbete och extrajobb i stort sett varje dag på ett intervjuinstitut. ”Jag ser det som en träning inför arbetslivet.”

”Vill man förbättra samhället så gäller det att strida mot det som är orätt. Jag kan faktiskt tycka att invandrare tar mer ansvar än vissa svenska ungdomar.”

MARGITTA ALIJI

CARLOS ZAVALA

Carlos har levt lika länge i Sverige som i Chile. "Jag försöker ta med mig det bästa från båda kulturerna in i jobbet som fotbollstränare. I Chile hade vi inte mycket men vi delade. I början på fotbollsträningarna höll var och en hårt i sin godispåse utan att bjuda, men det har vi ändrat på nu."

Se vårt län med andra ögon

"Språket är viktigast i det nya landet"

När Carlos Zavala gick ut gymnasiet blev det svetsutbildning i två år. "Jag ansågs ha talang för yrket och när jag var färdig med kursen hade jag fem olika jobb att välja mellan." Vägen in i arbetslivet gick med andra ord ganska smidigt för Carlos. Sedan 1989 arbetar han på Metso i Sundsvall. "Under både 1992 och 1993 varslades folk, men jag ombads att vara kvar, mycket på grund av att jag hade specialiserat mig och hade licens på flera olika material."

Förutom jobbet och familjen tränade han åttaåringar i fotboll och spelade själv i division fyra. Det höll inte i längden och med viss vända gav han upp den egna fotbollskarriären och valde istället att fortsätta som tränare.

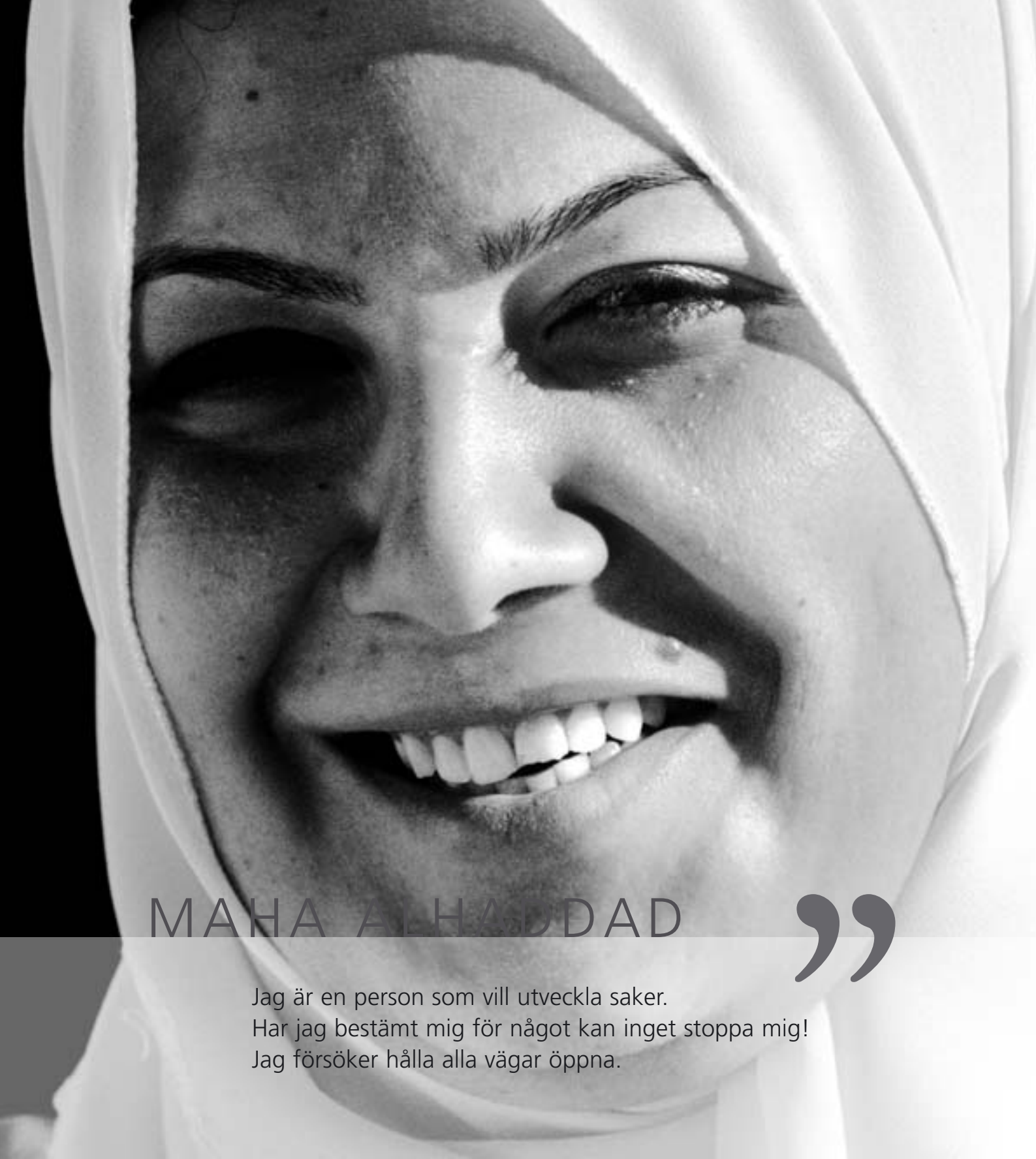

”

CARLOS ZAVALA

Det gäller att börja i det lilla,
i attityderna.

MAHA ALHADDAD ”

Jag är en person som vill utveckla saker.
Har jag bestämt mig för något kan inget stoppa mig!
Jag försöker hålla alla vägar öppna.

MAHA ALHADDAD

”De som kommer hit vill ha kärlek och ett bra liv, det är en mänsklig drivkraft. Svenskar är vänfasta och väldigt bra på att planera, men ni är lite tysta och ni vågar inte visa vad ni känner.”

Se vårt län med andra ögon

”Jag vill gärna vara med där besluten fattas”

Maha Alhaddad är palestinier och född i Kuwait. Trots att Maha bott i Sverige länge har hon ännu inte en fast anställning utan försörjer sig huvudsakligen som tolk. ”Tolkarbetet och de politiska uppdragen, särskilt rollen som nämndeman är väldigt stimulerande och viktiga för mig”, säger Maha. Det är ett bra sätt att få inblick i hur det svenska samhället fungerar. I Sverige ser man människan bakom brottet, anser Maha och hon har respekt för svenskt rättsväsende och för domarna. ”De tänker generöst och tar hänsyn till vilka konsekvenser ett straff kan få för en människas fortsatta liv.”

En framtidsönskan är att arbeta politiskt, gärna i riksdagen. Maha vill också fortsätta att utveckla stadsdelen Granloholm tillsammans med en svensk kollega.

Se vårt län med andra ögon

”De flesta av mina vänner är svenskar”

Från början arbetade Talib Fofana som tidningsbud på Örnsköldsviks Allehanda på nätterna och läste svenska på dagarna. Trots lågkonjunktur i Sverige i början av nittiotalet var det inga svårigheter för Talib att få arbete. ”Det berodde nog på att jag inte var en i mängden som kom just då. Dessutom kom jag hit frivilligt och var mycket motiverad.” Talib gick restaurangutbildning och arbetade därefter på olika restauranger i några år. Han ville dock studera vidare och började på värdsolan i Örnsköldsvik där han blev färdig med sin undersköterskeutbildning år 2000.

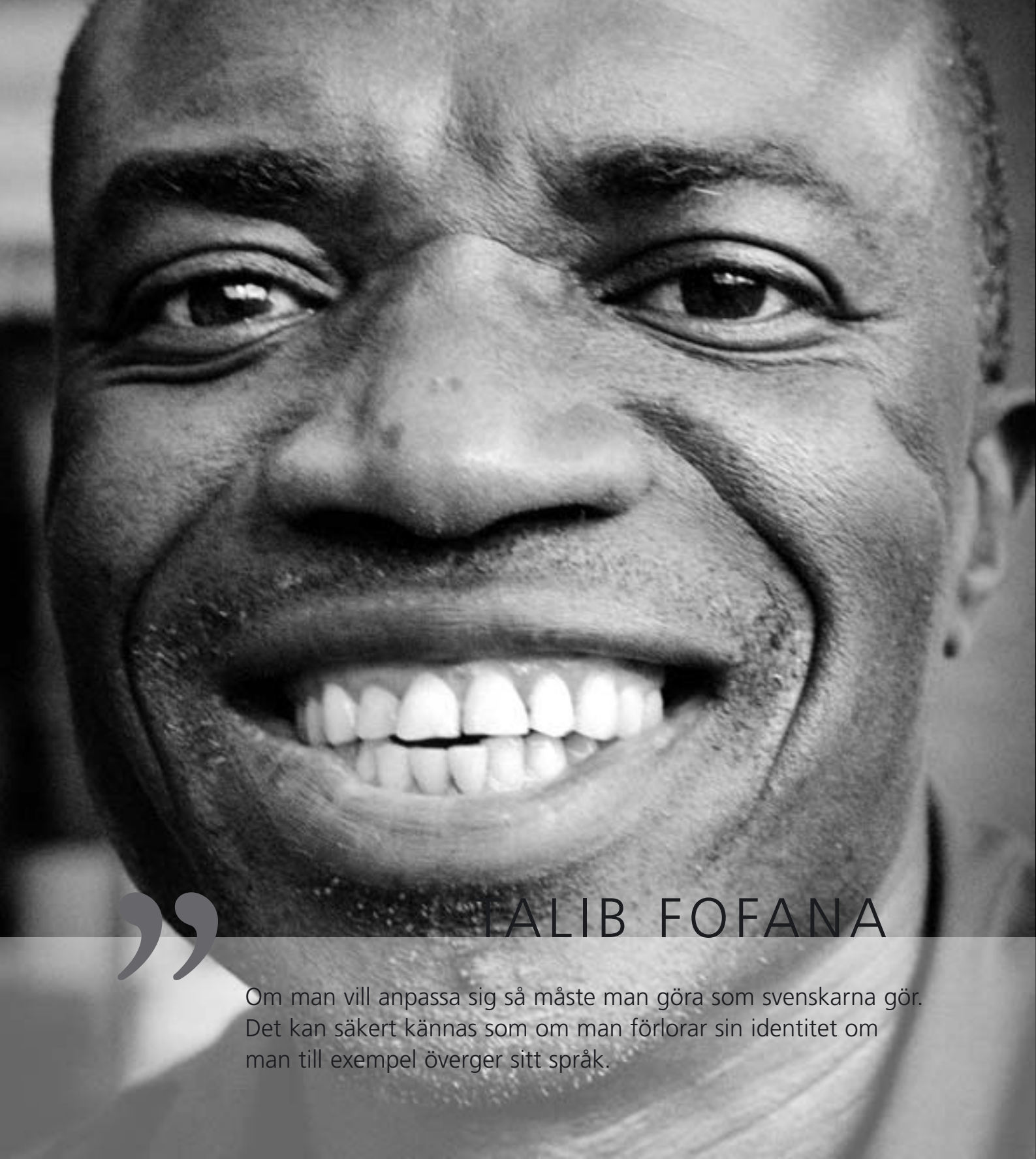
Han har hunnit arbeta inom äldreomsorgen i ett par år och nu arbetar Talib på ett gruppboende för utvecklingsstörda. Talib trivs utmärkt i Örnsköldsvik och känner sig svensk på många sätt.

”De flesta av mina vänner är svenskar, men när jag blir gammal vill jag flytta tillbaka till Gambia.”

”Klimatet i samhället känns hårdare idag än för fyra, fem år sedan. Om jag skulle söka jobb och ha likvärdiga meriter som min svenske kompis Micke, så skulle han få jobbet. Så är det. Arbetsgivaren tar det han är van vid.”

TALIB FOFANA

TALIB FOFANA

Om man vill anpassa sig så måste man göra som svenskarna gör. Det kan säkert kännas som om man förlorar sin identitet om man till exempel överger sitt språk.

BILJANA ANDIC

Vi kan inte återvända till Bosnien och därmed utsätta barnen för den intolerans som fortfarande finns. Våra barn har rotat sig här och har bara svenska kompisar.

BILJANA ANDIC

Basen i försörjningen är det svenskaste av svenskt, nämligen havrekex, men allt annat som brukar finnas i ett bageri finns naturligtvis också hos dem.

Se vårt län med andra ögon

“Vi lever här och här kommer vi att stanna”

Det är lång väg från Sarajevo till ett bageri i Kramfors. Sedan fem år tillbaka driver Biljana Andic och hennes make en egen rörelse i Kramfors. Biljana kom till Sverige från krigets Sarajevo 1992 med make och två barn. De fick lämna allt: arbete, vänner, släktingar, och en nyrenoverad lägenhet. Efter skolgång med svenskundervisning i över ett år var längtan efter arbete stor. Maken fick praktik som bagare i Bollstabruk och efter praktiken följde fast jobb. Biljanas optikerutbildning godkändes inte i Sverige. Det var då tankarna på att starta eget kom. Efter en lång process med stöd från kommun, bank och Almi kunde paret så småningom köpa in utrustning till den rörelse de har idag. Varken Biljana eller hennes make hade någon erfarenhet av att driva företag. “Vi har verkligen fått lära oss, vi har arbetat hårt. Vi är nöjda med livet i Sverige men skulle jag ha vetat vad det innebar att ha ett företag skulle jag aldrig våga igen. Ingen trodde väl riktigt att vi skulle klara av det, men det har vi gjort.”

Se vårt län med andra ögon

”Vi kan, men det är svårt att börja om från noll när man haft ett fungerande liv”

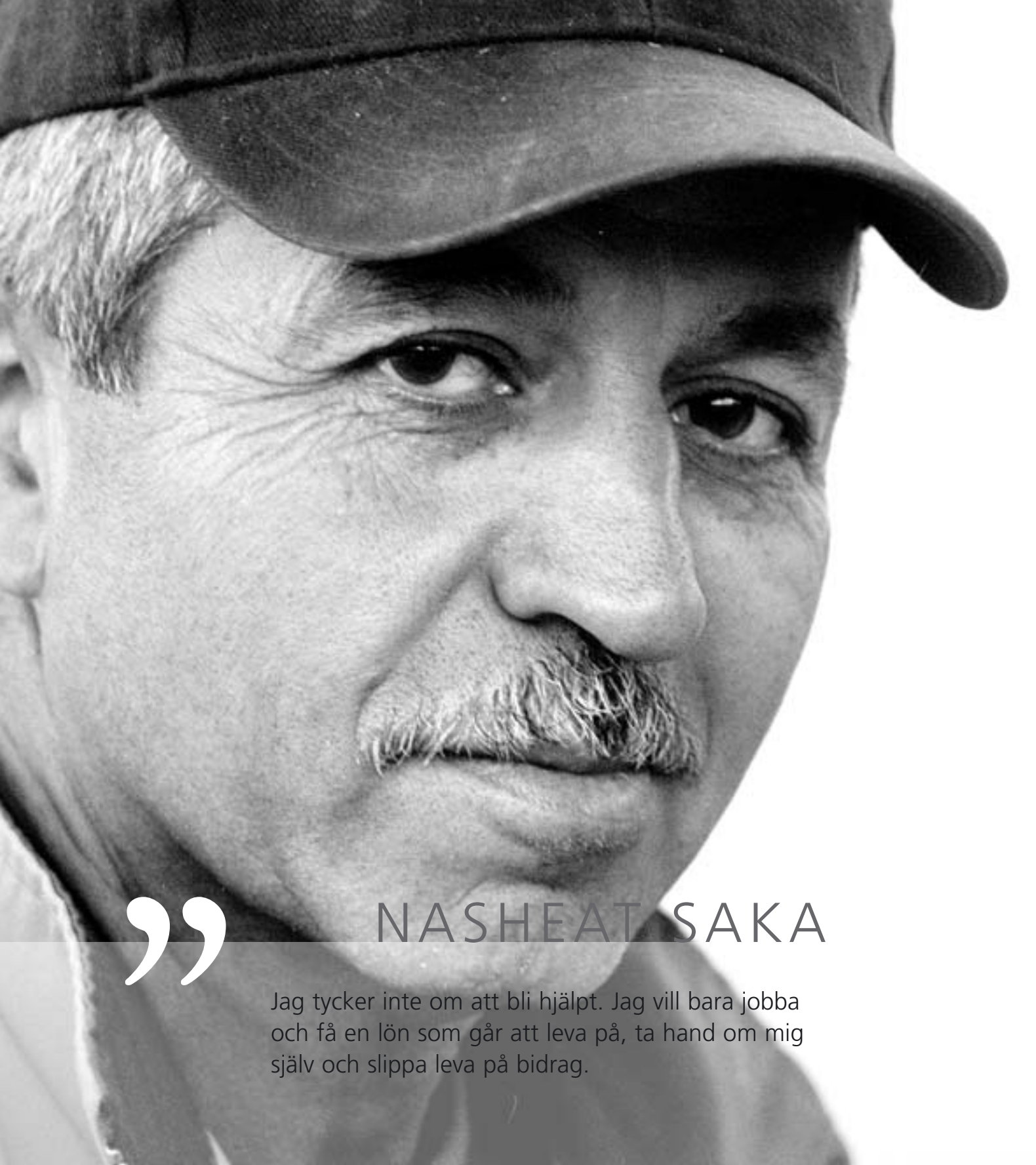
För Nasheat Saka och hans familj var det en stor omställning att komma till Sverige. ”Ibland måste man göra saker i livet som man inte alls vill. Att det blev Ånge berodde på att en släkting drev en rörelse där. Det är en oerhörd skillnad att komma från Bagdad, en stad med över 6 miljoner invånare till lilla Ånge som har cirka 3 000!” Nasheat drev sitt eget företag i Bagdad med ett tjugotal anställda. Företaget tillverkade material till bilar, både plåt- och gummiprodukter.

Efter tre praktikplatser, varav en som pizzabagare i släktingens rörelse, har Nasheat idag ett fast arbete. ”Jag är svetsare och svarvare, inte bagare”, säger Nasheat, som uppskattar den relativt korta tid det tog att få ett arbete i sitt yrke. ”Jag tycker inte om att bli hjälpt. Jag vill bara jobba och få en lön som går att leva på, ta hand om mig själv och slippa leva på bidrag. Kanske startar jag ett eget företag. Kunde jag i Irak så kan jag här”.

”Man förlorar lite av sin personlighet om man inte kan språket. Och fritiden är väl ännu inte så givande, man kanske borde börja jaga älg”, säger Nasheat och skrattar.

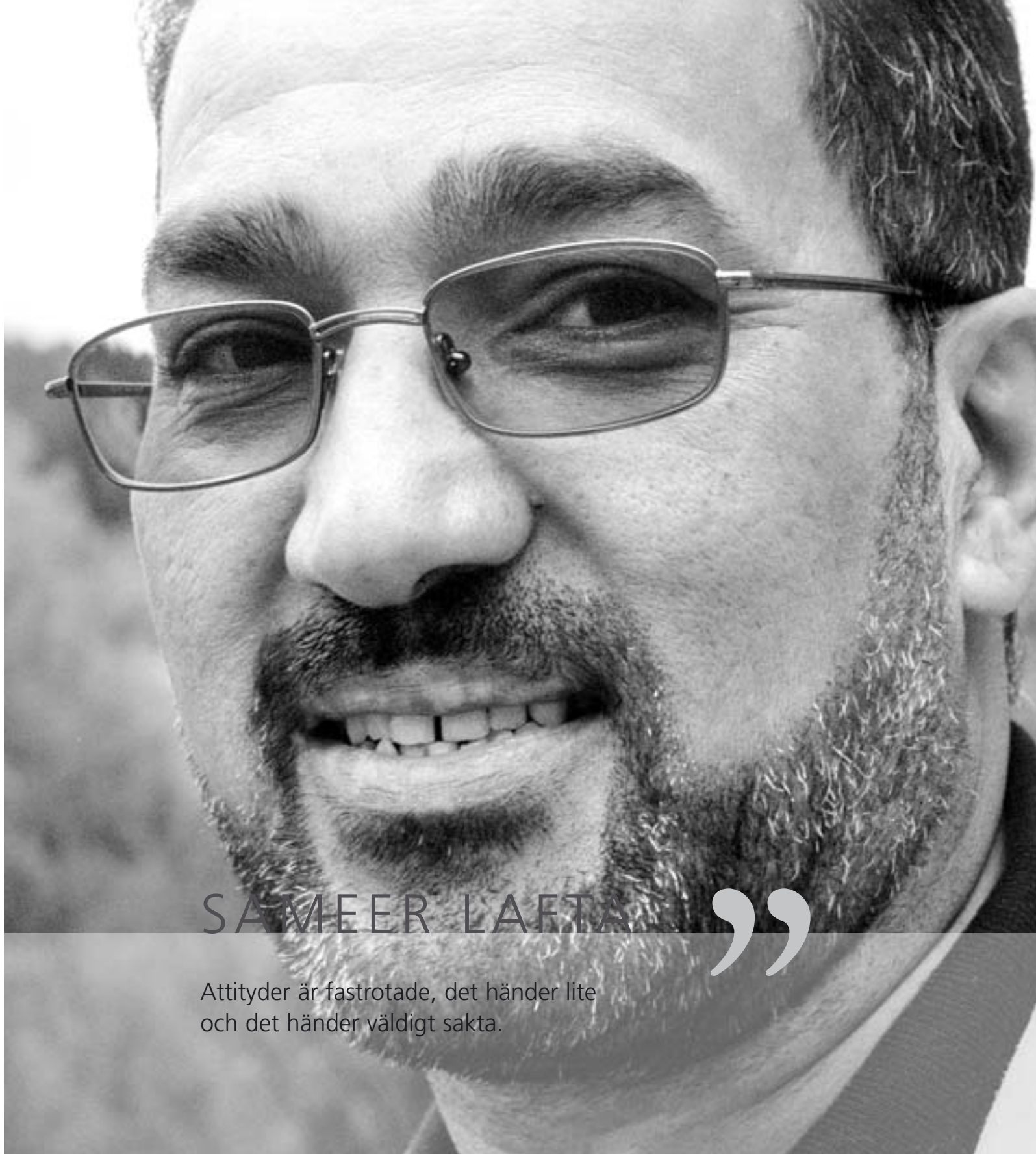
NASHEAT SAKA

”

NASHEAT SAKA

Jag tycker inte om att bli hjälpt. Jag vill bara jobba och få en lön som går att leva på, ta hand om mig själv och slippa leva på bidrag.

SAMEER LAFTA

”

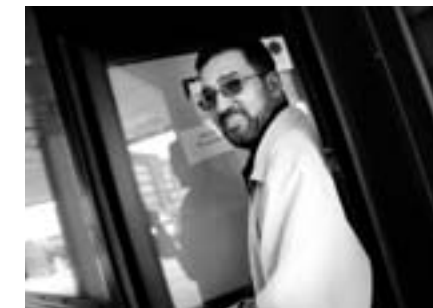
Attityder är fastrotade, det händer lite och det händer väldigt sakta.

”Det finns en rädsla för det okända”

När Sameer Lafta blev tvungen att välja bort sitt hemland Irak blev det Sverige. ”Jag började verkligen från början, först med jordgubbsplockning och sedan studier och efter ett antal år ansåg jag att jag var redo för det svenska arbetslivet. Men trots att jag har en akademisk utbildning och talar sex språk är det väldigt trögt på arbetsmarknaden. Attityder är fastrotade, det händer lite och det händer väldigt sakta.”

Som civilekonom med språkkunskaper har Sameer tagit egna initiativ och hjälper svenska företagare att hitta marknader utomlands. Under sina 13 år i Sverige har Sameer arbetat i olika projekt, bland annat inom ABF i Sundsvall i över fyra år. ”Det var viktiga år och jag gjorde bra ifrån mig. Jag försöker hela tiden hitta arbete, jag har engagerat mig ideellt i olika organisationer och även arbetat som tolk. Svårigheter ska inte hindra mig, det gäller att vara aktiv och kreativ.”

SAMEER LAFTA

Sameer känner människor som liksom han själv gjort allt för att uppfylla kraven på anställbarhet men som ändå inte fått ett arbete. ”Så reser de till England, visar upp sina meriter och får arbete direkt. Det är väl märkligt! Det finns uppenbarligen en rädsla för det okända.”

Se vårt län med andra ögon

Kavla upp ärmarna, kämpa, var arg och glad!

Aleksandra Holmlund kom till Sverige som sextonåring från forna Jugoslavien med föräldrar och lillebror. "Jag lärde mig snabbt svenska och gick sedan hela gymnasietiden hos en talpedagog för att få till den perfekta svenskan utan brytning. Kan man inte svenska språket så är man inte integrerad!" Därefter följde jägmästarutbildning i Umeå. Aleksandra och två andra tjejer var de enda kvinnorna i denna traditionellt manliga värld. "Men vi gav oss den på att lyckas", säger Aleksandra.

Aleksandra flyttade tillsammans med sin man för ett par år sedan till hans hemstad Sundsvall och hon startade företaget Omorica AB. Företaget arbetar med konsulttjänster inom skog, miljö och träindustrier, just nu med fokus på östra Europa och Västernorrland.

"Jag tycker att det är ganska så tillrättalagt och bäddat för svenskarna. I mitt tidigare liv lärde jag mig att kämpa och det har jag haft stor nytta av. Att invandrare tappar lusten beror på att de inte får arbete. De flesta som kommer hit vill snabbt börja om på nytt, gå vidare i livet."

Precis som för alla andra nygifta par har frågan om efternamn varit aktuell. "Jag har funderat jättemycket över detta. Många vet ju vem Aleksandra Savic är. Jag har skapat mig en arbetsidentitet med det namnet, men det blev Holmlund i alla fall."

ALEKSANDRA HOLMLUND
2003 ÅRS Y-KVINNA

”

ALEKSANDRA HOLMLUND

Att invandrare tappar lusten beror på att de inte får arbete. De flesta som kommer hit vill snabbt börja om på nytt, gå vidare i livet.

Öppenhet och integration som resurs och möjlighet

I denna skrift har Du mött ett antal kvinnor och män som på olika sätt tagit sig in på den västernorrländska arbetsmarknaden. Tyvärr är inte detta en självklarhet i vårt län. Sysselsättningsgraden för invandrare ligger enbart på 57,7 % medan länsbefolkningen i övrigt ligger på 78,4 % (mätt för åldern 20 - 64 år).

Knappast något kan vara viktigare för öppenhet och integration än att människor av olika ursprung och med olika bakgrund kan få ett arbete. Att ta till vara dessa människors kunskaper och erfarenheter är ytterst angeläget för att säkra tillväxt i länet. Det är även viktigt ur ett demokratiskt perspektiv då alla människor är lika mycket värda oavsett etniskt ursprung, kön, ålder, religion och värderingar.

Betydelsefullt är också att du och jag i vår vardag är öppna och välkomnande i vår attityd. Med en större öppenhet och en mer tillåtande atmosfär blir vi alla vinnare.

GERHARD LARSSON

Landshövding

GLENN NORDLUND

Ordförande handlingslinjen
"Öppenhet och integration
som resurs och möjlighet"

Vad kan du och jag göra för att öka vår kunskap?

Det finns flera utbildningsmaterial som tar upp attityder och fördomar i arbetslivet. Är du nyfiken, gå exempelvis in på:

www.hejajobbet.se "Heja jobbet" (interaktiv webbutbildning)

www.ams.se/rekrytera (interaktiv webbutbildning)

www.prevent.se "Scener ur ett arbetsliv" (video/dvd och studiehandledning)

Länsstyrelsen Västernorrland | Valfärdsavdelningen | 871 86 Härnösand

0611-34 90 00 | www.y.lst.se

FAKTA Befolkning i Västernorrland 244 105 personer den 31 december 2003.

Andel utrikes födda vuxna med arbete i Västernorrland är 57,7 % och i riket 56,4 %.

Andel vuxna födda i Sverige med arbete i Västernorrland är 78,4 % och i riket 79,3 %.